

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Carl Lindblom

Är LOB förenlig med EKMR?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sverker Jönsson

Termin: VT 2015

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning.....	5
Förord.....	6
Förkortningar	7
1. Inledning.....	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Syfte	9
1.3 Frågeställningar.....	9
1.4 Avgränsning.....	9
1.5 Metod och teori	9
1.6 Material och Forskningsläge	10
1.7 Disposition	10
2. Gällande rätt.....	11
2.1 LOB.....	11
2.2 EKMR.....	11
3. Historisk tillbakablick	11
3.1 LOB.....	11
3.2 Införlivandet av EKMR.....	12
3.3 LOB i förhållande till inkorporeringen	13
4. Fördjupning av gällande rätt	14
5. Europadomstolens praxis	14
5.1 Kruslin mot Frankrike.....	14
5.2 Witold Litwa mot Polen	14
5.2.1 Polska lagstiftningen.....	15
5.2.2 Omständigheter i fallet.....	15

5.2.3 Tillämpning av punkt (e) ”alkoholister” i art. 5(1) i förevarande fall	15
5.2.4 Huruvida omhändertagandet i fråga var "lagligt" och fritt från godtycke	16
5.3 Hilda Hafsteinsdóttir mot Island.....	17
5.3.1 Omständigheter i fallet.....	17
5.3.2 Huruvida omhändertagandet i fråga var "lagligt" och fritt från godtycke	17
6. Polisens yrkeskultur	18
7. Diskussion och slutsats	20
7.0.1 Språkliga förenligheten mellan LOB och EKMR.....	20
7.0.2 Lagstiftningen tillräckligt precis och tillgänglig.....	21
7.0.3 Tillämpningens förenlighet och fritt från godtycke	22
7.0.4 Legalistiska och autonoma poliser	23
8. Käll- och litteraturförteckning.....	26

Summary

The purpose of this essay is to make a study of the requirements of 1§ 1 subparagraph LOB is compatible with the ECHR Art. 5.1 (e), if the application is compatible with the ECHR and if the application is affected by the police professional culture. The European Court has set a number of requirements on a national law in three cases that I have examined and assessed LOBs compatibility with.

LOB contains the rights in 1§ 1 subparagraph for a police officer to detain a person who is intoxicated by alcohol or other intoxicants making him not able to take care of himself or presents a danger to himself or others.

This law is used extensively by the police when over 50,000 people every year (62,000 in 2009) in Sweden will be detained and detained under LOB. The law has been extensively criticized that it is applied arbitrarily by the police.

My conclusion is that the linguistic aspect of 1§ 1 subparagraph LOB is compatible with 5(1)e ECHR and that the law is sufficiently available.

However, my conclusion is that the legislation is not sufficiently precise, it can be applied arbitrarily by the police. This is the biggest problem among autonomous police officers' professional culture.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida utformningen av 1 § 1 st. LOB är förenlig med EKMR art. 5.1 e) samt om dess tillämpning är förenlig med EKMR och hur användandet av LOB påverkas av polisens yrkeskultur. Europadomstolen har, i tre avgöranden, uppställt ett antal krav som nationell lagstiftning måste uppfylla. Jag har undersökt dessa fall och bedömt huruvida LOB är förenlig med de slutsatser som framkommer av domskälen.

1 § 1 st. LOB föreskriver att en polisman får omhänderta en person som är så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan. Denna lag används flitigt av polisen. Varje år blir år över 50.000 människor (62.000 år 2009) i Sverige blir omhändertagna och frihetsberövade enligt LOB.

Lagen har kritiserats för att den tillämpas godtyckligt av polisen.

Min slutsats är att den språkliga aspekten av 1 § LOB är förenligt med art. 5.1 e) EKMR samt att lagstiftningen är tillräckligt tillgänglig. Jag kommer dock fram till slutsatsen att lagstiftningen inte är tillräckligt precis, att den kan tillämpas godtyckligt av polisen och att detta är det största problemet bland autonoma polisens yrkeskultur.

Förord

Jag har nu levt i en alkoholrelaterad studentkultur i tre år. I samband med detta har jag vid ett antal tillfällen noterat hur Polismyndighetens företrädare tillämpar LOB. Ibland förefaller det som att LOB används som ett maktmedel för att bestraffa personer som av någon anledning ogillas av polisen. Den som blir tvångsomhändertagen behöver nödvändigtvis inte vara särskilt berusad, utan det kan räcka med att vederbörande ifrågasätter polisens agerande eller auktoritet. Det är onekligen både problematiskt och beklämmande om det finns myndighetsutövare som prioriterar att underlätta sitt eget arbete framför allmänintresset av en korrekt rättstillämpning. Ett beslut om frihetsberövande med påstått stöd av LOB fattas av enskilda poliser och någon reell överprövning sker inte. Rätten till frihet är en av de mest grundläggande rättigheterna. Enskilda som blir utsatt för denna typ av obehagliga förvaltningsbeslut har därav ett väsentligt intresse av att få beslutens lagenlighet prövade i domstol. Detta intresse tillgodoses dessvärre inte av gällande rätt, vilket uppenbarligen är en brist med avseende på rättssäkerhet. Det är dessa tankar och iakttagelser som föranlett denna uppsats.

Carl Lindblom
Lund 2015

Förkortningar

Art.	Artikel
BrB	Brottsbalk (1962:700)
EKMR	Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Europadomstolen	Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
KKL	Körkortslag (1998:488)
LOB	Lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m.
Prop.	Proposition
RF	Regeringsform (1974:152)
SOU	Statens offentliga utredningar
VapenL	Vapenlag (1996:67)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Varje år blir över 50.000 människor (62.000 år 2009) i Sverige omhändertagna och frihetsberövade enligt LOB.¹ Oftast blir de omhändertagna placerade i en cell på närmaste polisstation i sex till åtta timmar innan de blir frisläppta. Endast cirka fyra procent körs hem till sin bostad eller överlämnas till sina föräldrar.²

Lagen har kritiserats av bland annat Justitieombudsmannen, statliga utredningar och inte minst av allmänheten.³ Kritiken har huvudsakligen bestått i att lagen ger utrymme för att godtyckligt tillämpas av polisen. Lagen har då används inte bara på redlöst berusade personer utan även används av polisen som ett medel för att utkräva hämnd på personer som av polisen uppfattats som uppkäftiga eller provokativa. Några av anledningarna till att lagen kan tillämpas på detta sätt är att den dels förlitar sig på enskilda polismäns subjektiva bedömning vid ett omhändertagande och dels att det är omöjligt att överpröva omhändertagandets lagenlighet.

Detta ger ett stort utrymme för en lagtillämpare, i detta fall polisen, att missbruka sin makt.

Trots att fylleri inte är kriminaliserat längre kan ett omhändertagande enligt LOB ändå få långtgående rättsliga konsekvenser. Personen kan få problem att ta körkort eller till och med få körkortet indraget om denne blivit omhändertagen flertalet gånger. Detta framgår av 5 kap. 3 § 5 p. KKL. Den som har tillstånd att inneha skjutvapen kan få tillståndet återkallat av Polismyndigheten enligt 6 kap. 1-2 §§ VapenL, efter att denne blivit omhändertagen. Vid en vårdnadstvist skulle det kunna vara en försvårande omständighet att en person blivit omhändertagen enligt LOB.⁴

En del personer blir dessutom omhändertagna på grund av att de har medicinska problem som ger intryck av att personen i fråga är berusad trots att vederbörande inte har förtärt någon alkohol. De omhändertagna kan exempelvis ha blivit läkemedelsförgiftade, eller vara diabetiker och fått blodsockerfall och därav ha ett behov av akut sjukvård. Detta är en av

¹ <http://www.dn.se/ledare/signerat/att-fylla-en-cell/>.

² SOU 2011:35, *Bättre insatser vid missbruk och beroende*, s. 658f.

³ JO beslut: dnr 5244-2011.

⁴ <http://www.dn.se/ledare/signerat/att-fylla-en-cell/>.

anledningarna till att personer årligen avlider i samband med tvångsomhändertagande enligt LOB.^{5 6}

I Sverige är man gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt till frihet enligt såväl svensk grundlag som Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. När en rättstillämpares subjektiva bedömning står som grund för ett frihetsberövande enligt LOB finns risken att dennes maktposition används på ett otillbörligt och godtyckligt sätt som strider mot EKMR.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att göra en undersökning om huruvida utformningen och tillämpningen av 1 § 1 st. LOB är förenlig med art. 5.1 e) i EKMR. Vidare skall det granskas hur polisens yrkeskultur påverkar användandet av LOB i praktiken.

1.3 Frågeställningar

Uppsatsen har följande frågeställningar:

- Uppfyller 1 § 1 st i LOB kraven som uppställs i art. 5.1 e) EKMR?
- Är tillämpningen av 1§ LOB förenlig med EKMR i övrigt? Hur påverkas tillämpningen av 1§ LOB av polisens yrkeskultur?

1.4 Avgränsning

Jag har valt att avgränsa uppsatsen till att endast behandla LOBs tillämpning på personer påverkade av alkohol och de som utgör en fara för sig själv eller annan och dess förenlighet med art. 5.1 e) EKMR. Andra berusningsmedel än alkohol kommer följaktligen att lämnas utan avseende. Vidare lägger jag ingen tyngd på att belysa en skillnad mellan om det är en ordningsvakt eller en polisman som initierar frihetsberövandet enligt 10 § LOB. Jag har även avgränsat mig till att inte belysa frågan om LOB har tillräckliga överprövningsalternativ för att överensstämma med art. 5.4 EKMR.

1.5 Metod och teori

Den metod som tillämpas skiljer sig åt beroende på vilken frågeställning som besvaras. Vid besvarandet av den första, och delvis den andra frågeställningen har jag utgått från den rättsdogmatiska metoden som har

⁵ <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/expert-folk-dor-i-onodan-i-fyllecellerna>.

⁶ <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/krav-att-polisen-far-utbildning>.

inneburit tolkning och systematiserande av gällande rätt. När jag bedömde om 1§ LOB var är förenlig med art. 5.1 e) EKMR hämtades vägledning från Europadomstolens praxis.

Vid besvarandet av de ytterligare två frågeställningarna har jag använt mig av en rättsvetenskaplig metod.

Jag har undersökt frågeställningarna utifrån ett rättsutvecklingsperspektiv och ett kritiskt perspektiv i övrigt.

1.6 Material och Forskningsläge

Materialet som använts för att besvara frågeställningarna har främst varit rättsfall från Europadomstolen, lagtext och förarbeten. Relevant doktrin har också belysts i nödvändig utsträckning. Angående materialet i övrigt bör det påpekas att det knappt finns någon praxis eller doktrin som behandlar LOB. Vad gäller den sista frågeställningen har jag analyserat Rolf Granérs bok, ”Patrullerande polisens yrkeskultur”, och undersökt hur yrkeskulturen påverkar tillämpningen av LOB med den som utgångspunkt.

Området som behandlas i denna uppsats har varit omdiskuterat under en längre tid. Lagen har kritiserats, många anser att lagen bör se annorlunda ut och att den tillämpas fel och banar väg för maktmissbruk. Trots att det förekommer skrivelser om lagen så är det väldigt få som har gjort en ordentlig utredning om lagen är förenlig med EKMR. Kronje Samuelsson har gjort en rättssäkerhetsanalys om LOB i sitt examensarbete från 2013. Patrik Thunholm som är polisforskare skrev år 2011 ett omfattande arbete⁷ där han behandlade LOB och EKMR i en liten del. Det som kanske är mest relevant för min uppsats är examensarbetet skrivet av Arash Zavosh 2013 där han undersöker om LOB är förenlig med EKMR. Han har dock fler frågeställningar än jag och gör, enligt mig, en ytligare analys.

1.7 Disposition

Kapitel 1 utgörs av inledning, syfte, frågeställning, avgränsning, material och forskningsläge.

Kapitel 2 redogör för hur gällande rätt ser ut i de berörda rättskällorna LOB och EKMR.

Kapitel 3 består av en historisk tillbakablick där det kortfattat beskrivs hur lagstiftningen i Sverige såg ut innan LOB kom till. Jag skriver också om bakgrunden till varför EKMR skapades och när den införlivades i Svensk lag.

Kapitel 4 utgör en fördjupning av gällande rätt där jag går igenom lagkommentarer och vilket begrepp i EKMR som ett omhändertagande behöver infalla under.

⁷ Thunholm, Patrik: *Lag om omhändertagande av berusade LOB - En vårdlag eller ett maktmedel*, 2011.

Kapitel 5 går igenom tre rättsfall från Europadomstolen och vilka krav de har ställt upp på en nationell lag för att ett omhändertagande ska kunna få ske.

Kapitel 6 beskriver olika yrkeskulturer bland poliser och hur dessa påverkas av ett tufft, mjukt, hungrigt och trött förhållningssätt.

Kapitel 7 innehåller en diskussion där jag också presenterar mina slutsatser.

2. Gällande rätt

2.1 LOB

1 § 1 st. LOB ger en polisman rätt att omhänderta en person som är så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan.

2.2 EKMR

Art. 5.1 e)

Var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten utom i följande fall och i den ordningen som lagen föreskriver: någon är lagligen berövad friheten för att förhindra spridning av smittosam sjukdom eller därför att han är psykiskt sjuk, alkoholmissbrukare, missbrukare av droger eller lösdrivare.

3. Historisk tillbakablick

3.1 LOB

Fram till år 1976, då LOB trädde i kraft, var det kriminaliserat att vara höggradigt berusad på allmän plats enligt 16 kap. 15 § 1 st. BrB. Lagrummet föreskrev böter upp till 500kr för den som uppträdde berusad av starka drycker. Normalstraffet för fylleri var dock endast 50kr,⁸ vilket om man blev dömd 1975 idag skulle motsvara ca 256kr.⁹ Polisen hade dock inte befogenheten att omhänderta berusade personer enligt BrB, utan den gavs i förordningen (1841:58 s.1) emot fylleri och

⁸ Prop. 1975/76:113 s. 15.

⁹ <http://www.scb.se/prisomraknaren/>.

dryckenskap. Var och en som anträffas överlastad av starka drycker på gata eller sin väg som inte kan behörigen vårdas på annat sätt ska förvaras i häkte till dess han har återvunnit sina sinnes bruk enligt 7§. Han ska ovillkorligen i häkte inmanas om han på någon de angivna platserna eller på andra allmänna ställen, såsom värdshus, näringsställen och krogar, i fylleri gör oljud eller förnärmar andras fred och säkerhet. Såvida han inte har begått brott för vilken han enligt lag får hållas i fängelse, ska han sättas på fri fot sedan han åter har blivit nykter.¹⁰

3.2 Införlivandet av EKMR

Europarådet bildades efter andra världskriget och dess stadga undertecknades den 5 maj 1949 av tio stater. En viktig uppgift för medlemsstaterna var att främja de grundläggande friheterna och mänskliga rättigheterna samt att skapa ett samarbete mellan de europeiska staterna med rättssäkerhet och demokrati som grundvalar. Hög prioritet gavs åt att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna för att försöka förhindra att liknande övergrepp mot enskilda människor som skedde under andra världskriget och mellankrigstiden händer igen. Europakonventionen utformades och byggde på FN:s deklaration ”Universal declaration of human rights” som inte var folkrättsligt bindande. Arbetet inom Europarådet gick snabbt och den 4 november 1950 undertecknades, i Rom, den *Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* (EKMR). År 1952 ratificerade Sverige EKMR och den 3 september 1953 trädde den i kraft sedan den ratificerats av 10 stater.¹¹ Vid den tidpunkten antogs att gällande svensk rätt stod i överensstämmelse med konventionen och Sverige ansåg sig således redan uppfylla konventionens krav och någon ny lagstiftning infördes därför inte med anledning av tillträdet.¹² ”En granskning av de i konventionen upptagna rättigheterna ger vid handen, att det i beskrivningen av desamma icke lär möta något hinder för Sverige att ansluta sig till konventionen”.¹³

Sverige blev dock fälld ett antal gånger i Europadomstolen vilket initierade diskussioner om EKMRs ställning i den svenska rättsordningen. Detta ledde till att EKMR inkorporerades som en lag (1994:1219) om europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande

¹⁰ Prop. 1975/76:113 s. 16-17.

¹¹ Danelius, Hans: *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, fjärde upplagan, Stockholm 2012, s. 17.

¹² Jermsten, Henrik: kommentar karnov RF 2:19§.

¹³ Prop. 1951:165 s. 11.

friheterna år 1995.¹⁴ I samband med inkorporeringen, för att markera konventionens betydelse och konstitutionella status,¹⁵ stadgades i 2 kap. 19 § RF att ingen lag eller annan föreskrift får meddelas i strid med Europakonventionen.

3.3 LOB i förhållande till inkorporeringen

Eftersom 2 kap. 19§ RF endast kan ge skydd åt lagstiftning som tillkommit efter att paragrafen trätt i kraft och som strider mot konventionen,¹⁶ och LOB är en ca 20 år äldre lagstiftning, konstateras i förarbetena att det finns möjlighet att använda juridiska rättsprinciper då en fördragskonform tolkning inte är genomförbar. Det finns då tre principer som är tillämpliga. Den första är *lex specialis*-principen - som innebär att en specialregel går före en allmän regel oavsett ålder på bestämmelserna. Den andra är *lex posterior*-principen – som innebär att yngre lag går före äldre. Det finns också, enligt Högsta domstolen, en tredje princip innebärande ”att en konvention om mänskliga rättigheter, även om den i den inhemska laghierarkin inte har högre rang än vanlig lag, ändå bör på grund av sin speciella karaktär ges en särskild vikt i fall av konflikt med inhemska lagbestämmelser”.¹⁷

I Polisverksamhetsutredningen från 2002 ansåg man dock att omhändertaganden som sker enligt LOB måste ske i enlighet med de krav som finns i art. 5 i EKMR och därmed skulle godtas vid en prövning i Europadomstolen. Det framgick emellertid inte av utredningen hur den praktiska tillämpningen av LOB överensstämde med kraven som ställs i EKMR. Avslutningsvis menade utredarna att det är tveksamt om alla som omhändertas enligt LOB kan definieras som missbrukare enligt den definition som ges i art. 5.1 e) EKMR. De hävdar att det troligtvis krävs en mer omfattande och detaljerad granskning av polisens praktiska arbete i varje individuellt ärende för att kontrollera att kraven är uppfyllda trots det att majoriteten av de omhändertagna inte kan anses infalla under definitionen av en alkoholmissbrukare.¹⁸

¹⁴ Bull, Thomas, Sterzel, Fredrik, 2010. *Regeringsformen - en kommentar*, Stockholm 2010, s. 94-96.

¹⁵ Jermsten, Henrik: kommentar karnov RF 2:19§.

¹⁶ Holmberg, Erik. Stjernquist, Nils. Isberg, Magnus. Eliason, Marianne. Regner, Göran: *Grundlagarna*, tredje upplagan, Stockholm 2012, s. 167.

¹⁷ Prop. 1993/94:117 s. 37-38.

¹⁸ SOU 2002:117: *Polisverksamhet i förändring*, s. 51-52.

4. Fördjupning av gällande rätt

Enligt 1§ LOB får en polisman omhänderta en person som är så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan.

För att en person ska kunna bli omhändertagen krävs det att han har en höggradig berusning. Om personen i fråga inte är redlöst berusad - det vill säga ur stånd att ta hand om sig själv - krävs det att han kan antas utgöra en fara för sig själv eller annan. För att konstatera detta måste berusningen framstå på ett påtagligt sätt, exempelvis genom att personen saknar förmåga att behärska sina kropps rörelser.¹⁹

Enligt art. 5.1 EKMR har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet. Ingen får berövas friheten utom i följande fall och i den ordningen som lagen föreskriver: när någon är lagligen berövad friheten för att förhindra spridning av smittosam sjukdom eller därför att han är psykiskt sjuk, alkoholmissbrukare, missbrukare av droger eller lösdrivare.

Att omhänderta en berusad person behöver således falla in under begreppet alkoholmissbrukare.

Alkoholmissbruk har inom socialrätten, det vill säga i juridisk mening, definierats som ”en social eller medicinsk synpunkt skadlig, icke tillfällig användning av alkohol”.²⁰

5. Europeiska domstolens praxis

5.1 Kruslin mot Frankrike

I det här fallet konstaterade Europadomstolen att det måste finnas ett mått av rättsligt skydd i nationell rätt mot godtyckliga ingrepp av offentliga myndigheter. Europadomstolen påpekar att det ställer högre krav på lagstöd och på skydd mot att reglerna kan användas felaktigt ju större och mer omfattande intrång i den enskildas rättigheter som sker.²¹

5.2 Witold Litwa mot Polen

¹⁹ Berg, Ulf: kommentar karnov 1§ LOB.

²⁰ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/alkoholmissbruk>.

²¹ Kruslin mot Frankrike. s. 30.

5.2.1 Polska lagstiftningen

Enligt polsk lag skulle berusade personer som betar sig störande på allmänna platser eller arbetsplatser, och som är i ett tillstånd som kan äventyra deras egna eller andra personers liv eller hälsa, tas till en tillnyktringsenhet, sjukhuset eller till sitt hem. De berusade personerna som förs till en tillnyktringsenhet ska också snarast genomgå en medicinsk undersökning där en läkare fastställer i vilket, av de tre ovan alternativen, den berusade personen skulle placeras.²²

5.2.2 Omständigheter i fallet

En man född 1946 vid namn Witold är blind på ena ögat och kraftigt nedsatt syn på det andra. Den 5 maj 1994 gick Witold till postkontoret i Krakow med sin ledarhund för att inspektera sina post-boxar. Witolds boxar var tomma och öppna, vilket gjorde att Witold framförde klagomål till personalen på postkontoret. Personalen ringde då polisen och sa att Witold var berusad och betedde sig dåligt.

Samma dag klockan 12:20 omhändertogs Witold av polisen, fördes till en tillnyktringsenhet och kvarhölls där i sex timmar och 30 minuter. På tillnyktringsenheten genomförde en läkare en undersökning av Witold och konstaterade att han var måttligt berusad.²³ Witold överklagade till Europadomstolen och menade att omhändertagandet stred mot art. 5.1 och var godtyckligt då det inte infallit under någon av kategorierna som finns i art. 5.1 a-f). Vidare menade han att omhändertagandet var oförenligt med polsk lag.

Regeringen bestred detta och hävdade att omhändertagandet hade verkställts i enlighet med polsk lag som för övrigt varit i överensstämmelse med kraven i art. 5.1 e) i EKMR då Witolds tillstånd infallit under begreppet ”alkoholist”.²⁴

5.2.3 Tillämpning av punkt (e) ”alkoholister” i art. 5(1) i förevarande fall

Witold ansåg att ”alkoholmissbrukare” i vardaglig och vetenskaplig användning inte kunde omfatta någon som endast varit berusad vid ett tillfälle. Den polska staten ansåg att ”alkoholmissbrukare” kunde omfatta någon som var under tillfällig berusning och att de funnit stöd för det i förarbetena till EKMR.

Europadomstolen konstaterade att ordet ”alkoholister” ska tolkas i enlighet med art. 31-33 Wienkonventionen, vilket blir i överensstämmelse med den gängse meningen av traktatens uttryck sedda i sitt sammanhang och mot bakgrund av traktatens ändamål och syfte.

²² Witold Litwa mot Polen s. 26-29.

²³ Witold Litwa mot Polen s. 6-11.

²⁴ Witold Litwa mot Polen s. 44-54.

Europadomstolen menar att "alkoholist" i vardaglig mening åsyftar en person som är beroende av alkohol. Termen används dock i olika sammanhang bland flera andra kategorier och individer (de som är psykisk sjuka, sprider smitta m.m.) som alla kan frihetsberövas och ges medicinsk behandling eller av socialpolitiska skäl. Art. 5.1 tillåter därför inte enbart frihetsberövanden då individen är en fara för den allmänna ordningen utan också för att det kan krävas för att tillvarata individens eget intresse av säkerhet. Termen "alkoholist" ska därför tolkas i ljuset av målet och syftet med art. 5.1 e) EKMR och inte enbart begränsas till att omfatta personer med den medicinska diagnosen "alkoholism". Termen ska även omfatta tillfälligt berusade vars beteende och agerande under påverkan av alkohol utgör ett hot mot allmän ordning eller sig själva. Sådana personer kan tas i förvar för att skydda allmänheten eller deras egna intressen, såsom hälsa eller personliga säkerhet.

Det betyder dock inte att art. 5.1 e) i EKMR kan tolkas som ett bemyndigande att frihetsberöva en individ enbart på grund av alkoholintag.²⁵

5.2.4 Huruvida omhändertagandet i fråga var "lagligt" och fritt från godtycke

Europadomstolen kommenterade att enligt art. 5 i konventionen måste varje frihetsberövande vara "lagligt", vilket inkluderar ett krav på att det måste ske "i enlighet med ett förfarande som föreskrivs i lag".

Det krävs också att varje åtgärd som berövar individen sin frihet måste vara förenlig med syftet med art. 5, nämligen att skydda individen från godtycklighet.

Det ankommer inte på Europadomstolen att pröva om de polska myndigheterna har vidtagit korrekta beslut enligt polsk lag. Dess uppgift är att fastställa huruvida frihetsberövandet av den klagande var "ett lagligt frihetsberövande" av en "alkoholist", i den autonoma betydelsen i EKMR. I detta sammanhang hyser Europadomstolen allvarliga tvivel om huruvida det kan sägas att sökanden uppfört sig, under påverkan av alkohol, på ett sådant sätt att han utgjorde ett hot mot allmänheten eller själv, eller att hans egen hälsa, välbefinnande eller personliga säkerhet var i fara.

Europadomstolens tvivel förstärks av frihetsberövandets tämligen triviala faktaunderlag och det faktum att klaganden nästan är blind.

Europadomstolen upprepar att frånvaron av godtycke utgör en nödvändig del för att ett frihetsberövande ska bedömas som "lagligt" enligt art. 5.1 e) EKMR. Fängslandet av en individ är en allvarlig åtgärd som endast är berättigad när andra, mindre stränga åtgärder har övervägts och befunnits vara otillräckliga för att skydda den enskilde eller ett beaktansvärt allmänintresse. Det innebär att det inte räcker att frihetsberövanden utförs i

²⁵ Witold Litwa mot Polen s. 55-64.

enlighet med nationell lagstiftning, utan också att de ska vara nödvändiga i detta sammanhang.

Ingen verkar dock ha uppmärksammat att 40 § i den polska lagen föreskriver flera olika åtgärder som kan tillgås vid hanteringen av berusade personer, bland vilka frihetsberövande i en tillnyktringsenhet är den mest extrema. En berusad person behöver inte frihetsberövas utan skulle lika gärna kunna föras till ett offentligt vårdställe eller sin bostad.

Avsaknaden av sådana överväganden, trots att sådana uttryckligen föreskrivs i den nationella lagstiftningen, var avgörande för Europadomstolen. Frihetsberövandet kan inte betraktas som "lagligt" enligt art. 5.1 e). Det har därför varit ett brott mot denna bestämmelse.²⁶

5.3 Hilda Hafsteinsdóttir mot Island

5.3.1 Omständigheter i fallet

I det här fallet hade Hilda blivit omhändertagen och förvarats i en polisarrest vid sex olika tillfällen under en period av 4 år. Hilda skaffade sig ett intyg från läkare att hon inte hade några alkoholrelaterade problem och anmälde polisen för olaga frihetsberövande.²⁷ Hon vann inte i den isländska rättsprocessen och överklagade då till Europadomstolen där hon menade att de sex omhändertagandena inte var lagliga och därmed hade en kränkning skett mot bakgrund av art. 5.1 EKMR. Det fanns ingen nationell lag som tillät omhändertagandena och de föll inte under någon av punkterna i art. 5.1. Hon påpekade också att hennes fall skiljde sig från fallet Witold Litwa mot Polen genom att det aldrig skett någon läkarundersökning och att hon inte förts till någon tillnyktringsenhet utan istället till polisarrest.²⁸

5.3.2 Huruvida omhändertagandet i fråga var "lagligt" och fritt från godtycke

Europadomstolen betonade att när det handlar om frihetsberövanden är det särskilt viktigt att den allmänna principen om rättssäkerhet tillgodoses. Det är därför mycket viktigt att villkoren för frihetsberövande enligt nationell rätt definieras tydligt och att lagen i sig är förutsebar i tillämpningen, så att den uppfyller kraven på "lagenligheten" som fastställts av EKMR, en standard som kräver att lagen ska vara tillräckligt tillgänglig och precis så att alla personer - om nödvändigt med lämpligt råd - att förutse, till en grad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna, vilka konsekvenser ett visst agerande kan få.

Europadomstolen prövade huruvida den relevanta nationella lagstiftningen var av tillräckligt hög kvalitet för att uppfylla det autonoma kravet på

²⁶ Witold Litwa mot Polen s. 65-80.

²⁷ Hilda Hafsteinsdóttir mot Island s. 9-22.

²⁸ Hilda Hafsteinsdóttir mot Island s. 34-39.

"lagenlig" i art. 5.1. Europadomstolen fann att, vid tidpunkten för de sex omtvistade händelserna i ett väsentligt avseende, att varaktighet av frihetsberövandena, omfattningen och sättet för utövande av polisens godtycke utövades, avsaknaden av precisa lagbestämmelser eller rättspraxis, gjorde att ett nödvändigt regelverk saknades. Dessutom verkar det som att vid tidpunkten för den första händelsen i januari 1988, före ikraftträdandet av den nya lagen i juli 1988, inte bara var längden av frihetsberövandet som var felaktigt utan även beslutet att kvarhålla.

Europadomstolen var dessutom är inte övertygad om att de mer detaljerade bestämmelserna hade gjorts tillgängliga för allmänheten.

Av dessa skäl ansåg Europadomstolen att lagen, som var tillämplig vid tidpunkten, inte var tillräckligt preciserad och tillgänglig för att undvika all risk för godtycke. Följaktligen fann domstolen att Hildas frihetsberövanden inte var "lagliga" i den autonoma mening som åsyftas i art. 5.1 EKMR.

Därmed förelåg en rättighetskränkning.²⁹

6. Polisens yrkeskultur

Eftersom det är Polismyndigheten som tillämpar LOB är det på sin plats att diskutera hur denna tillämpning påverkas av de olika yrkeskulturer som präglar polisarbetet.

Enligt Rolf Granér, psykolog och lektor på polisutbildningen i Växjö, finns det två olika ideal inom polisernas yrkeskultur som väsentlig åtskiljer sig från varandra med avseende på tankemönster: det autonoma och legalistiska.³⁰

Det legalistiska perspektivet utgår från en syn på den enskilda polisen som rättsväsendets, det politiska systemets och polisorganisationens förlängda arm. Ingen polisiär maktutövning, speciellt användandet av tvångsmedel, får ske utan lagstöd. Polisarbetet regleras av lagstiftning, övriga regelverk, policydokument samt överordnades direktiv och skall följas upp av dokumentation. Varje polisman ska lojalt lyda överhetens order och direktiv, och vid fall då dessa order måste tolkas ska tolkningen utgå från lagstiftarens och policyskaparens intentioner i rättspositivistisk anda, utan att låta de egna värderingarna spela in.

I det autonoma perspektivet vill polisen helst inte alls underordna sig överheten, utan ser sig som en självständig samhällskraft som ska upprätthålla moral, lag och ordning utifrån sin egen och kollegernas

²⁹ Hilda Hafsteinsdóttir mot Island s. 51-56.

³⁰ <http://www.dn.se/insidan/tva-krafter-kampar-inom-varje-polis/>.

uppfattning om folkets behov. Poliser i det autonoma perspektivet upplever sig ha ett mandat att upprätthålla etik och moral. De ingriper mot dem som bryter mot vedertagna normer om normal anständighet, till skillnad från det legalistiska perspektivet där man är angelägen om att ha lagstöd för åtgärder som vidtas.³¹

Den autonoma polisen tycker att lagarna inte behöver följas i varje läge. Polisen ska avgöra själv vad som är rätt och vad som är fel med det "sunda förnuftet" som ledstjärna. I det ena ärendet kan polisen låta bli att agera, trots att han är skyldig att göra det. I det andra kan han ta sig olagligt stora friheter för att störa, jaga och fånga in "buset". Det kan handla om olaga husrannsakan, att utnyttja lagar på annat sätt än vad lagstiftaren avsåg eller att hota eller uppträda onödigt kränkande. Enligt de autonomt tänkande poliserna är en buse automatiskt skyldig, han kan därmed behandlas efter polisens eget gottfinnande.³²

Enligt Rolf Granér finns båda sätten att tänka hos de flesta patrullerande poliser. Rolf bedömer dock att de flesta väger över åt det autonoma hållet. De försöker själva följa lagen i vardagen, men på jobbet kan det hända att de skaffar sig ett handlingsutrymme som är större än vad lagen tillåter.³³

En polis kan också vara "trött" eller "hungrig" i sitt arbete. Trötta kontra hungriga förhållningssätt beskriver två poler ifråga om personligt engagemang och graden av aktivitet i det konkreta arbetet. En "trött" polis kan vara desillusionerad och passiv medan en "hungrig" polis är ambitiös och ihärdig i arbetet. Den hungriges stil är att ständigt söka uppgifter, medan den trötta agerar så att han skall slippa få några. Medan det trötta förhållningssättet distanserar de båda perspektiven så förstärker det hungriga.³⁴

En välkänd metod bland poliser att lagvidrigt undanröja eller straffa någon som man inte gillar eller som är kaxig är att utnyttja gummilagar som LOB och "lobba" personen. De behöver inte vara särskilt berusade för att bli lobbade, det kan räcka med att de är uppkäftiga säger Rolf Granér.³⁵

Tuffa kontra mjuka förhållningssätt uttrycker hur makten används i konkreta situationer. Våldsanvändning liksom den betydelse man ger upprätthållandet av polisens auktoritet är i detta sammanhang väsentligt. I det tuffa förhållningssättet eftersträvas omvärldens respekt via underordnande genom

³¹ Granér, Rolf: *Patrullerande polisens yrkeskultur*, Lund 2014, s. 93-96.

³² <http://www.dn.se/insidan/tva-krafter-kampar-inom-varje-polis/>.

³³ <http://www.dn.se/insidan/tva-krafter-kampar-inom-varje-polis/>.

³⁴ Granér, Rolf: *Patrullerande polisens yrkeskultur*, Lund 2014, s. 93-96.

³⁵ <http://www.dn.se/insidan/tva-krafter-kampar-inom-varje-polis/>.

rädsla. Såväl uniformen som kroppsspråket och sättet att tilltala syftar till att framkalla en bild av att polismannen har åtskilligt större maktresurser än en motpart någonsin kan uppbringa.

I det mjuka förhållningssättet eftersträvas snarare respekt via förtroende. Verbalt och i kroppsspråk förmedlas en inbjudan till samarbete och en vädjan till förnuft. Det mjuka förhållningssättet överensstämmer härvidlag med den bild av polisen som officiellt förmedlas. Den potentiella våldsmakten ska finnas där, men behöver inte synas annat än i speciella situationer. Det tuffa förhållningssättet som ideal ligger emellertid närmare det autonoma perspektivet med sin betoning på moralisk kontroll och brottsbekämpning.³⁶

7. Diskussion och slutsats

2 kap. 19 § RF kan alltså endast ge skydd mot att LOB bryter mot EKMR genom principerna som presenterades i kapitel 3.4.

1975 då LOB stiftades var Sverige bunden av EKMR, lagstiftaren till LOB borde därmed ha tagit hänsyn till EKMR.

Den allmänna uppfattningen hos lagstiftaren var vid den här tiden att svensk lag alltid låg säkert innanför ramarna som EKMR satte upp. Jag har dock svårt att tänka att lagstiftaren redan år 1975 försökte göra en lagstiftning som var förenlig med EKMR, som inte hade inkorporerats i svensk lagstiftning. Det finns inte heller några tecken på att lagstiftaren tagit hänsyn till EKMR i propositionen till lagen och inget i Ds 2001:31 tyder på att förslaget till lagändring var för att lagen stred mot EKMR.

Jag har dock inte hittat något som verkar tyda på att någon av ovan nämnda principer har behövt användas för att en fördragskonform tolkning inte var möjligt, därför blir frågan om LOB kan tolkas så att den blir fördragsförenlig med EKMR?

7.0.1 Språkliga förenligheten mellan LOB och EKMR

Som nämnts under kapitel 3.4 så ansåg Polisverksamhetsutredningen att LOB var förenlig med EKMR.

För att besvara den första frågeställningen om 1 § LOB är förenlig med art. 5.1 e) har jag börjat med att diskutera den språkliga aspekten av LOB. I denna delfråga har jag först undersökt om 1 § LOB är förenligt med kriteriet ”alkoholmissbrukare” i art. 5.1 e)?

Vid en första, subjektiv tolkning har jag svårt att se hur begreppet ”alkoholmissbrukare” kan omfatta en person som är tillfälligt berusad.

³⁶ Granér, Rolf: *Patrullerande polisens yrkeskultur*, Lund 2014, s. 93-96.

Denna tolkning är svår att jämföra med vad LOB omfattar. Alkoholmissbruk har inom socialrätten, det vill säga i juridisk mening, definierats som ”en social eller medicinsk synpunkt skadlig, icke tillfällig användning av alkohol”.

Det betyder att någon som är en alkoholmissbrukare är någon som icke tillfälligt missbrukar alkohol.

Skulle ”alkoholmissbrukare” definieras i EKMR som det definierats i svenskt språkbruk enligt ovan, skulle ett omhändertagande av en för tillfället berusad person inte vara förenligt med konventionen.

Som tur är så har Europadomstolen tolkat ordet ”alkoholmissbrukare” vid två tillfällen som kan ge lite vägledning.

Europadomstolen förklarade tydligt i fallet Witold Litwa mot Polen att begreppet alkoholmissbrukare i art. 5.1 e) kan tolkas till att omfatta någon som enbart är full för tillfället. Därmed kan en person som är tillfälligt berusad omhändertas och behöver således inte vara medicinskt förklarad alkoholmissbrukare. Europadomstolen uppställer dock ett bi-rekvisit innebärande att personen, på grund av sin berusning, måste utgöra ett hot mot allmän ordning eller sig själv. Detta uppfyller också LOB i den språkliga aspekten då lagen säger ”en polisman att omhänderta en person som är så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller någon annan.”

7.0.2 Lagstiftningen tillräckligt precis och tillgänglig

Är lagstiftningen tillräckligt precis? Detta var ett krav som Europadomstolen fastställde i fallet Hilda Hafsteinsdóttir mot Island som enligt min bedömning, också faller inom den språkliga aspekten av lagen. När det kommer till bedömningen om lagen är tillräckligt precis blir det här enligt mig mer komplicerat. En lag som inte är tydlig tillåter lagtillämparen att göra en tolkning som inte står i överensstämmelse med lagstiftarens intentioner. Lagen ska vara tillräckligt precis så alla personer kan förutse vad ett visst agerande kan få för konsekvenser, men kan man förutse något som förlitar sig på någon annans subjektiva bedömning?

I lagkommentaren står det att personen i fråga ska vara redlöst full för att bli omhändertagen, men även där kan uppfattningen om vad redlöst full är variera otroligt mycket från person till person. Den berusade måste också utgöra en fara för sig själv eller annan. Var går gränsen för denna ”fara” för sig själv? Utgör man en fara för sig själv om berusningen kan sluta i några blåmärken? Eller går gränsen då det kan antas att den berusade kan ramla och bryta ett ben? Eller ska fara tolkas som att man kan bli alkoholförgiftad och dö?

Personligen anser jag, att man inte är i någon fara så länge man inte har insomnat av berusningen. Att jag skulle kunna ramla och slå mig på grund av min berusning är ingenting som polisen skall ha någon att göra med. Det är en risk som jag själv har tagit när jag konsumerade alkoholen och ska

också leva med eventuella konsekvenser för det. Annars bör ju polisen omhändertaga personer lite här och var, exempelvis äldre människor som är ute och går på vintern i halt väglag. Även rekvisitet ”fara för någon annan” måste ha olika uppfattning från person till person. Utgör jag en fara för någon annan om jag är otrevlig och ropar tillmälen eller ska det vara då det finns en risk att jag tar till handgemäng med någon? Hur värderas åsikten hos den andre personen om han var i fara eller inte, med mitt beteende? Jag anser här att man inte är i fara såvida fysisk kontakt inte tillämpas. Barn och psykiskt sjuka människor kan skrika dumma saker och ofreda andra, men inte låser vi in dem för det.

Det andra kravet som Europadomstolen fastställde i Hilda Hafsteinsdóttir mot Island var att lagen skulle vara tillräckligt tillgänglig. Att försöka göra en jämförelse mellan den isländska lagstiftningen och den svenska är väldigt svårt. Det skulle dessutom täcka större delen av denna uppsats att skriva in alla lagar som den isländska staten hänvisar till och försöka göra den bedömningen mot den svenska LOB.

Den isländska regleringen har en fundamentalt annorlunda uppbyggnad än den svenska. En bedömning huruvida den svenska regleringen är tillräckligt tillgänglig på grundval av en jämförelse med den isländska är därför inte ett alternativ.

Enligt min mening var det rörigt att följa med i rättsfallet hur de tillämpade sin lagstiftning när de omhändertog någon som var berusad.

Min bedömning, helt uteslutande från den isländska regleringen, om den svenska lagstiftningen, LOB, är att den är väldigt tillgänglig. Det är väldigt lätt att ta reda på vilken lag som skall tillämpas vid omhändertagande av berusade och det behövs inte tillämpas flera lagar tillsammans för att befoga ett omhändertagande.

7.0.3 Tillämpningens förenlighet och fritt från godtycke

Är tillämpningen av 1§ LOB förenlig med art. 5.1 e) EKMR?

I fallet Kruslin mot Frankrike slår domstolen fast att det måste finnas ett mått av rättsligt skydd i nationell rätt mot godtyckliga ingrepp av offentliga myndigheter. Detta tycks LOB sakna helt, och i Witold Litwa mot Polen och Hilda Hafsteinsdóttir mot Island slår domstolen fast att omhändertagandet måste vara fritt från godtycklighet.

Hur ska ett omhändertagande vara fritt från godtycklighet när det är polisens subjektiva bedömning som utgör om personen är redlöst full eller inte?

Även om det verkligen var så att personen var redlöst berusad skulle det ändå vara en godtycklig bedömning. Skulle LOB kunna tillämpas vid ett omhändertagande där man endast beaktar den berusade personens berusningsgrad skulle det gå att göra en mer ”objektiv” bedömning som var fri från godtycke, exempelvis med hjälp av ett alkoholutandningsprov som föreslogs i DS 2001/33. Enligt min mening är det absurt att det inte är uppställt som ett krav i LOB. Hur vore det om exempelvis rattfylleri var

uppbyggt på polisens subjektiva bedömning att personen var för berusad för att köra bil? Här finns objektiva rekvisit, vid 0.2 promille i blodet är det olagligt att köra bil vare sig du klarar av att köra den eller inte. Nu skulle många kanske argumentera för att rattfylleri är någonting olagligt, och att bli omhändertagen enligt LOB inte är det. Men båda handlingarna kan få konsekvenser med avseende på körkortet och vad gäller jämförelsen mellan vilket straff som är hårdast, böter eller frihetsberövande, skulle nog många föredra det första alternativet framför det andra.

Men skulle det verkligen vara tillräckligt med ett alkoholutandningsprov? Europadomstolen fastställde som innan diskuterat, att det måste finnas något annat än bara en hög alkoholhalt för att kunna omhänderta en berusad person. Exempelvis att denne stört den allmänna ordningen eller utgör en fara för sig själv.

Men hur ska en bedömning vara utan godtycke om någon stör den allmänna ordningen eller utgöra en fara för sig själv? Även om det infördes ett alkoholutandningsprov på de berusade personerna innan de blev omhändertagna, som visade en låg berusningsgrad kan polisen alltid hävda att personen utgjorde en fara för sig själv eller störde allmän ordning. Kan detta lösas?

Det kommer alltid att vara ett visst mått av godtycklighet i den subjektiva bedömningen. Det finns inget idealt system för att bedömningen ska vara fri från godtycklighet. Det finns ingen objektiv skala för hur farlig någon är för sig själv, eller hur störande personen måste vara. Enligt min mening går det bara att minska godtyckligheten om en person har stört allmän ordning eller utgör en fara för sig själv, men inte få bort den helt. Detta skulle kunna vara genom att polisen exempelvis måste filma (som de gör i USA och Storbritannien) personen innan ett omhändertagande kan bli aktuellt. Det hade skapat en lite rättssäkrare lag eftersom det hade satt press på den enskilda polismannen att kunna motivera sin bedömning att omhändertagande var lagenligt. Men detta hade fortfarande inte löst problemet helt. Problemet sitter enligt mig mycket djupare och svåråtkomligt än att bara ändra rekvisit i lagen. Jag skall nedan belysa detta.

7.0.4 Legalistiska och autonoma poliser

En lag som kan tillämpas godtyckligt hade inte varit ett problem om inte lagtillämparen utnyttjade detta till en tillämpning som stod i strid med lagstiftarens intentioner eller i detta fall utanför EKMR och Europadomstolens praxis. LOB tillämpas till största delen av polisen varför det är hos dem som den godtyckliga tillämpningen kan bli aktuell. Polismannen befinner sig således i en situation där avvägningar mellan olika intressen måste göras. Lagens krav, överordnades krav, hänsyn till samhällsmedborgarna och framförallt krav från kollegorna, skapar intressekonflikter för den enskilde polisen. Det faktum att polisen dessutom kommer i direkt kontakt med medborgare och utövar direkt makt gentemot

enskilda, gör att kontexten i vilken poliserna verkar är högst väsentlig att ha i åtanke. Situationerna som dessa rättstillämpare ställs inför är i de närmaste omöjliga att i detaljreglera i text. Eftersom ett möte med en människa inte är det andra likt framstår det som än viktigare att utforma fungerande kontrollsystem som i sin tur skapar praxis som kan vara vägledande i tillämpningen.

Hur påverkas tillämpningen av lagen av polisens yrkeskultur? Skulle alla poliser arbeta efter det legalistiska perspektivet hade godtyckliga omhändertaganden minskat. En legalistisk polis följer lojalt order och direktiv och anser att polisarbetet ska regleras av lagstiftning, övriga regelverk, policydokument samt överordnades direktiv och skall följas upp av dokumentation. Här faller även Europadomstolens rättsfall in. En legalistisk polis skulle ändra sitt arbete om Europadomstolen fastställde något nytt rekvisit för omhändertaganden vilket utmynnat i att den tidigare tillämpningen inte var förenlig. Den legalistiska polisen väger inte in egna värderingar. Europadomstolen har konstaterat att omhändertaganden ska vara fritt från godtycke. Självklart är det problematiskt om lagstiftningen inte är tillräckligt omfattande och precis att den tillåter sig att tillämpas godtyckligt. Men en legalistisk polis hade inte utnyttjat det och tillämpat lagen lite hur han ville. Den legalistiska polisen hade lojalt följt överhetens order och direktiv och tillämpat lagen enligt lagstiftarens intentioner och inte som en gummilag. Dock är det möjligt att poliserna inte känner till EKMR fallen. Då hade även en legalistisk polis kunnat tillämpa lagen felaktigt. Ett lätt sätt att lösa det problemet hade varit att ha en fortbildning och att utbildningen fortsätter ske löpande för att poliserna ska vara ajour.

Det problematiska är polisen med det autonoma perspektivet. De upplever sig ha ett mandat att upprätthålla etik och moral utan något lagstöd och en lag som kan tillämpas godtyckligt som LOB kan få väldigt dåliga utfall. Vid den autonoma polisen kan tillämpningen av LOB falla långt utanför lagstiftarens intentioner och Europadomstolens kriterier. Detta är inget som de autonoma poliserna gjort av misstag, utan de kanske till och med anser att det är bra att det finns lagar som ger dem möjlighet att kunna väga in sin subjektiva bedömning mer. Så hade iallafall jag resonerat om jag varit i deras position. De kan tillämpa lagen om de har någonting personligt emot personen i fråga. Det är nog väldigt svårt att ändra någons synsätt inför lagen, varför det kan vara svårt att försöka få de autonomt tänkande poliserna till ett legalistiskt perspektiv. Hade alla poliser varit legalistiska hade det förmodligen inte behövts någon lagändring för att tillämpningen ska vara förenlig med EKMR. Men enligt Rolf Granér väger de flesta poliser över mot det autonoma perspektivet varför det är viktigt att lagarna är så pass precisa och välutformade att det inte finns något utrymme för felaktiga, missbrukande godtyckliga bedömningar vid omhändertagande.

Det finns också ett tufft och ett mjukt förhållningssätt som polisen använder sig av. En polis som är ”tuff” vill eftersträva omvärldens respekt via rädsla. Denna polis skulle mycket väl kunna hota att använda LOB eller ”sätta någon på plats” genom att göra det. Det tuffa förhållningssättet ligger närmare det autonoma perspektivet med sin betoning på moralisk kontroll och brottsbekämpning. Min spekulering är att en tuff autonom polis gillar gummilagar som LOB som kan ge dem en mer kontroll och makt än vad som egentligen var tänkt.

En annan fråga som är värd att belysa är att endast cirka fyra procent som omhändertas av polisen körs hem till sin bostad. I fallet Witold Litwa mot Polen var det en avgörande faktor att detta alternativ inte övervägts. Anser svenska poliser att cirka 96 procent av de som omhändertas är för berusade för att föras till sin bostad? Beror detta på ett inarbetat bekvämlighetsbeteende eller är det på grund av att autonoma poliser vill lära den omhändertagne en läxa?

För att lösa detta är ett alternativ att man redan vid rekryteringen till utbildningen lade ner mer resurser på att försöka hitta legalistiska poliser, detta kan dock vara otroligt svårt. Kanske är det så att många poliser börjar med ett legalistiskt perspektiv till sitt arbete men efter hand tappar verklighetsförankring och börjar använda sin makt ur ett autonomt perspektiv på grund av influenser från andra kollegor, eller bara för att de kan? Även under denna frågeställning hade ett krav hos polisen att behöva filma sina ingripanden kunnat minska det autonoma perspektivet. Genom att införa filmmande som ett extra övervakningsmoment kanske poliserna tänker till och inte använder sin makt på ett lika otillbörligt sätt. Ett annat alternativ hade varit att man under utbildningen försökte få bukt på det autonoma tänkandet. Att man utbildar polisen i mer etik och moral som överensstämmer med det legalistiska perspektivet.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Statens offentliga utredningar

- SOU 2002:117: *Polisverksamhet i förändring*
- SOU 2011:35, *Bättre insatser vid missbruk och beroende*

Propositioner

- Prop. 1951:165
- Prop. 1975/76:113
- Prop. 1993/94:117

Rättsfall

- Hilda Hafsteinsdóttir v. Island, 40905/98, 08/06/2004
- Kruslin v. Frankrike, 11801/85, 24/4/1990
- Witold Litwa v. Polen, 26629/95, 04/04/2000

Övrigt

- Beslut av JO Axberger den 13 april 2012, dnr 5244-2011

Litteratur:

- Bull, Thomas, Sterzel, Fredrik, *Regeringsformen - en kommentar*, Stockholm 2010
- Danelius, Hans: *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, fjärde upplagan, Stockholm 2012
- Holmberg, Erik. Stjernquist, Nils. Isberg, Magnus. Eliason, Marianne. Regner, Göran: *Grundlagarna*, tredje upplagan, Stockholm 2012
- Granér, Rolf: *Patrullerande polisens yrkeskultur*, Lund 2014
- Thunholm, Patrik: *Lag om omhändertagande av berusade LOB - En vårdlag eller ett maktmedel (redaktörer: Rolf Granér och Elisabet Hellgren)*, 2011

Elektroniska källor:

- Bankel, Anna-klara: *Diabetessjuka Jimmy dog i arresten*, publicerad 30/10 2013. Hämtad 15/5 2015 från: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/krav-att-polisen-far-utbildning>
- Bankel, Anna-klara: *Expert: Folk dör i onödan i fyllecellerna*, publicerad 29/10 2013. Hämtad 17/5 2015 från: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/expert-folk-dor-i-onodan-i-fyllecellerna>
- Karnov lagkommentar, Lag (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. 1§, Ulf Berg, hämtad 2015-04-23. <http://juridik.karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/document/528001/1?versid=146-1-2005>
- Karnov lagkommentar, Regeringsform (1974:152) 2 kap. 19 §, Henrik Jermsten, hämtad 2015-04-23. <http://juridik.karnovgroup.se.ludwig.lub.lu.se/document/527860/1?versid=146-1-2005>
- Kugelberg, Elsa: *Att fylla en cell*, publicerad 2013-07-24. Hämtad 18/5 2015 från: <http://www.dn.se/ledare/signerat/att-fylla-en-cell/>
- Nationalencyklopedin, sökord: Alkoholmissbruk. Hämtad 2/4 2015 från: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/alkoholmissbruk>
- Prisomräknaren. Räknat 12/5 2015 från: <http://www.scb.se/prisomraknaren/>
- Svensson, Gert: *Två krafter kämpar inom varje polis*, publicerad 2005-02-15. Hämtad 10/5 2015 från: <http://www.dn.se/insidan/tva-krafter-kampar-inom-varje-polis/>